

*И днес йощ Балканът, щом буря зафаща,
спомня тоз ден бурен, шуми и препраща
славата му дивна като някой ек,
от урва на урва и от век на век!"*

ТРЕТИ МАРТ - СЪДБА

Казано е от изконни времена - на олтара на Свободата се извършва най-мистичната и най-реалната евхаристия.

Трети март - ден на Освобождението! Трети март като съдба на нашия национален дух е историческа провиденция, чакана столетия, и се изрази в осезаема жертвеност и жертвена готовност, осъществена чрез ръката и волята на руското войнство и дързостта на родовете ни, на българската памет.

Освобождението още не означава свобода - макар че на 3-ти март 1878 г. в Сан-Стефано се подписа Прелиминарен договор. За свободата се започва една голяма битка - от Учредителното събрание 1879 г. до последното 24-то обикновено народно събрание - 1944 г.

Освобождението на България не е дошло даром, то е заслужено. Винаги е имало бунтовни пламъци по мегданите на поробената ни земя. От 13 столетия живот тук, на Балканите, почти 7 века са робство. Но в характеристиката на нашия народ е вложено върховното право на история. Кръв и земя хранеха дървото на бунта. Жаждата за освобождение не го лиши от търпение, без да губи морална отговорност. Имал е три свещени неща: Род - царствен и вековен; Вяра - верност към Сина Божий и любов за прошение; Език - като молитвен мълвеж и бунтовни песни, чутовни герои, които стъпят от Пирин на Хемус. Това неограничено въображение хранеше идеята за бъдещето и мечтата за свобода. Ето защо той остави бунтовни кладни като Чипровци, църковни костници като Батак, Перушица; светилища на прокобата - Къкринското ханче; столици на правителства - Ловеч, Панагюрище; имена като Паисий, Раковски, Левски, Ботев, Каблешков, Волон, Бенковски и много други.

На Шипка и до днес стоят и ни говорят за освобождението - един паметник, един храм и една картина - "на Шипка всичко е спокойно". Те всички са равни

пред Историята с жертвата си, макар и различни с приноса си. Там родовата памет във волята на опълчението е най-достоината и чиста страница от историята на бъдещето.

Шипка беше върховният жребий, която върна на българския народ откраднатото национално присъствие в световната история и принуди европейските държавници да впишат и коригират своите географски и политически карти с едно забравено име - България. И точно от тази "спокойна Шипка" започна историческото и социалното ни безпокойство за Свободата!

Берлинският конгрес - 1879 г., смути, обезобрази образа на Освобождението и измени хода за свобода, брулена от чужди ветрове, и покъса знамето за етническа цялост. Затова казвам, че Трети март не е празник, а съдба!

В нашата история не лежи идеята за панславизма, ние имаме свой бит, култура, национална ревност, но никога шовинизъм. На нас ни стига видението на Пенчо Славейков за родова памет и Бог: "Бог и България - единство в двойна плът!"

Забрава няма да покрие чувството на благодарност на българския народ към руския цар и войнство. Историята не бива само да спомня, а трябва да търси провиденция и смисъл. Тогава ще питаме какви витални сили е носил българският народ, че когато му избодоха очите на Беласица, той прогледна със сърцето си - и чуждия позор исторически не се повтори. Защото България имаше и има съзнание за бъдеще, бъдеще, което носи името СВОБОДА!

Ден на освобождението има, нужна ни е свобода като дух и мисъл, воля и дело, като приложена мъдрост и обречена съдбовност!

Източник: Ваклуш Толев от Пловдивския университет